

Koha på SUB!

Implementering av Koha på Stockholms universitetsbibliotek

Andreas Hedström Mace

Katarina Ingemarsson

Dnr SU525-2.8.2-0121-16

Koha på SUB!

Implementering av Koha på Stockholms universitetsbibliotek

Projektrapport, november 2016

Andreas Hedström Mace, projektledare (t.o.m. februari 2016)

Katarina Ingemarsson, projektledare (fr.o.m. mars 2016)

Stockholms universitetsbibliotek

Dnr SU525-2.8.2-0121-16

Detta verk är licensierat under en [Creative Commons Erkännande 4.0 Internationell Licens](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Inledning och bakgrund.....	4
Projektuppdrag	5
Mål	5
Effektmål.....	5
Om projektet	5
Begränsningar och farhågor.....	5
Projektmål.....	5
Projektgruppen	6
Arbetsgrupper	6
Användbarhet (Usability).....	6
Katalog (metadata och datakvalitet)	6
Kundservice (bestånd och uppställning).....	6
Systeminteraktion/Teknik och drift	6
Projektplan.....	7
Internutbildning	7
Referensgrupper	7
Infrastruktur och förutsättningar	8
Teknisk infrastruktur	8
Systemlandskap	8
Projektets genomförande	10
Migrering & driftsmiljöer	10
Administrativa inställningar och lokala anpassningar.....	11
Katalog/datakvalitetsarbete	11
Processgranskningar	12
Fakturering.....	12
Reservationshantering.....	12
Utvecklingsinsatser	15
Interna utvecklingsinsatser	15
Tjänstelagret Knut.....	15
Lärdomar från den interna utvecklingen.....	15
Externa utvecklingsinsatser	16
Förseningsavgifter	16
OAI-PMH	16
Reservationer.....	16
Erfarenheter av externt utvecklingsarbete för Koha.....	17
Utbildningsinsatser	17

Lansering	18
Koha i drift	19
Förvaltning och utveckling	19
Förvaltningsorganisationen	19
Koha-gruppen	20
Samlingsgruppen	20
Cirkulation och Mina sidor	20
Katalogisering och LOPAC-visning	20
Koha- och Viola-grupperna	20
Samarbeten & utåtriktad verksamhet	21
Utvecklingsprojekt med LIBRIS	21
Svenska Koha-nätverket	21
Övriga samarbeten	21
Konferenser, presentationer och resor	21
Sammanfattning	22
Avslutning	24
Bilagor	26
Projektorganisation	26
Lista över buggar	28
Deltagande i Koha-aktiviteter under projekttiden	29

Koha på SUB!

Inledning och bakgrund

Stockholms universitetsbibliotek (SUB) har över 2,5 miljoner volymer fysiskt material, cirka 270 000 registrerade låntagare och 35 000 studenter (70 000 huvuden). Biblioteket är fördelat på Frescatibiblioteket och 8 enheter; JMK-biblioteket, Biblioteket för Socialt arbetet, Latinamerikainstitutets biblioteket, Geobiblioteket, AlbaNovas bibliotek, Arrheniusbibliotek, Asienbiblioteket och Matematiska biblioteket. Biblioteket har drygt hundra anställda.

I februari 2014 fattade ledningsgruppen för Stockholms universitetsbibliotek ett inriktningsbeslut om att lämna Voyager som bibliotekssystem. Det visade sig snart att ett integrerat system (ILS) som tillgodosåg bibliotekets behov och strategiska riktning var svårt att hitta. Det skapades ett projekt för att undersöka möjligheten till ett nytt cirkulationssystem. Även detta visade sig vara problematiskt, eftersom det inte fanns något separat cirkulationssystem att upphandla och biblioteket skulle bli tvunget att upphandla ett komplett ILS, vilket inte bedömdes vara intressant. Därför lades istället fokus vid open source-lösningar och där framstod Koha som det främsta alternativet.

I september 2014 tillsattes ett nytt projekt för att mer ingående granska Koha och om det motsvarade bibliotekets behov av ett cirkulationssystem. Projektets uppdrag var att undersöka och analysera huruvida Koha i stort uppfyller bibliotekets behov, att lokalisera möjliga problem och utvecklingsområden samt att lämna ett beslutsunderlag till ledningsgruppen. Ledningsgruppen beslutade i december 2014 att biblioteket skulle implementera Koha som nytt cirkulationssystem.

Ett nytt projekt för implementering av Koha startade i februari 2015 och avslutades i september 2016. Denna rapport beskriver hur Koha implementerades vid Stockholms universitetsbibliotek, den lägger fokus på vilken intern och extern utveckling som gjordes samt olika val som behövde göras både innan och under projektets gång. Här finns beskrivet hur arbetet gick till, om det blev som förväntat, vilka erfarenheter som implementeringen har medfört och slutligen projektledarnas förslag på förvaltnings- och utvecklingsorganisation framöver.

Om projektet

Projektet startade den 11 februari 2015 och skulle ursprungligen vara slutfört den 31 december 2015. Av olika anledningar drog projektet ut på tiden och blev förlängt i två omgångar. Projektet förlängdes först till 29 februari 2016 och sen till september 2016, med Koha implementerat den 30 juni och projektrapport i september. Voyager sades upp den 30 juni (utifrån en halvårsvis betalning), men med möjlighet att ha en läsbar ("read only") kopia tillgänglig bakom kulisserna året ut, för säkerhets skull.

Projektet är i grova drag indelat i tre delar: den rent tekniska implementationen av Koha (inklusive utveckling), förbättring av arbetsflöden och datakvaliteten i bibliotekets katalog samt utbildning av personal i det nya systemet. Dessutom ingår att kommunicera om projektet framförallt internt, men även till en intresserad omvärld genom samarbete och genom att samverka med andra relaterade aktörer.

I ett tidigt skede bestämdes det att vi skulle ha en lanseringsvecka i månadsskiftet juni/juli 2016 med biblioteket öppet endast som läsesal. Den 27 juni stängdes Voyager av och migrering till Kohas produktionsmiljö genomfördes. Den 4 juli 2016 togs Koha i drift, Knut (tjänstelager och nav för kommunikation mellan olika system) släpptes samt Mina sidor (ärendehantering för externa användare) och LOPAC (Libris som lokal OPAC) uppdaterades. Från den 4 juli till 30 september har buggar lösts och annan utveckling genomförts, dels sådan som vi hade skjutit fram till strax efter lanseringen och dels sådan som vi upptäckte var nödvändig, men också justeringar av administrativa inställningar allt efter behov.

Projektet avslutades den 30 september 2016 med att projektrapporten levererades till styrgruppen. Därefter blev Koha och Knut en del av förvaltningen med där inkluderade utvecklingsinsatser.

Projektuppdrag

Mål

Målet är att implementera Koha som cirkulationssystem vid Stockholms universitetsbibliotek.

Effekt mål

Projektet förväntas leda till följande effekter för Stockholms universitetsbibliotek:

- Ökad kontroll över ett verksamhetskritiskt system
- Egna utvecklings- och anpassningsmöjligheter
- Leverantörsoberoende
- Lägre kostnad
- Samarbetsmöjligheter inom Kohas community

Projektmål

Följande mål förväntas uppfyllas inom ramen för projektet:

- Implementering av Koha under angiven tidsram
- Övergång från Voyager ska ske sömlöst, och helst inte påverka bibliotekets användare alls
- Datakvaliteten inom bibliotekets katalog förbättras
- Kopplingar mellan andra systemkritiska system (exempelvis LIBRIS, Viola, SUKAT) finns på plats och fungerar tillfredsställande
- Bibliotekets personal utbildas i det nya systemet

Begränsningar och farhågor

- Att få önskvärd utveckling genom communityt, med patchar, sign offs, quality assurance etc.
- Det har varit viktigt att inte göra speciallösningar om det inte har varit absolut nödvändigt. Att använda det Koha som supportas av communityt, inte skapa en egen variant (fork)!

Projektgruppen

Projektgruppen har tillsammans med projektledaren lett arbetet inom projektet och haft huvudansvar för den funktionalitet och kvalitet som krävs av Koha, med stöd av bl.a. arbetsgrupper och referensgrupper.

Projektledaren har ansvarat gentemot styrgruppen och projektägaren.

Projektgruppen har bestått av representanter för katalogisering, samlingar och kundservice samt en systembibliotekarie, med tillhörighet på Sektionen för media, Sektionen för kundservice och Sektionen för system och utveckling. De olika representanterna har varit ansvariga och sammankallande för olika områden/arbetsgrupper. Projektgruppen har haft regelbundna möten en gång per vecka, utöver mejlkontakt, workshopar, deltagande i arbetsgrupper, omvärldsbevakning och samarbeten. (Se bilaga 1)

Arbetsgrupper

Arbetsgrupperna har fungerat som ett stöd och gett underlag till projektgruppen. Varje arbetsgrupp har haft en eller flera representanter från projektgruppen som ansvarat för att samordna arbetet och återkoppla resultat och frågeställningar till projektgruppen. Arbetsgrupperna har utifrån sina förutsättningar själva utformat hur de har lagt upp sitt arbete som t.ex. större arbetsgrupp (fler deltagare ur personalen) och om det har behövts referensunderlag eller tester. Arbetsgrupperna har varit användbarhet (Usability), katalog (metadata och datakvalitet), kundservice (bestånd och uppställning), systeminteraktion/teknik och drift samt internutbildning.

Arbetsgrupperna har varit aktiva under olika perioder, och det har funnits en dynamik inom arbetet där gruppernas sammansättning och funktion i flera fall har förändrats över tid. (Se bilaga 1)

Användbarhet (Usability)

Arbetsgruppen har gått igenom Kohas gränssnitt och gjort en översiktlig översyn över hur personalen använder systemet. En större undersökning kommer att ske först i början av

2017. Gruppen har också gjort processanalyser tillsammans med berörd personal på specifika delar av flödet runt Koha som fakturering och reservationer.

Katalog (metadata och datakvalitet)

Gruppen har ansvarat för genomgång av katalogen och granskning av dess metadata, med målsättning att förbättra datakvaliteten. Arbetet har också till viss del behandlat flöden till och från LIBRIS.

Kundservice (bestånd och uppställning)

Här har fokus legat på hur vi väljer att hantera bibliotekets bestånd och uppställningar. Gruppen har bl.a. behandlat locations, områdesindelning och låneregler etc. I ett tidigt skede av projektet fanns både en arbetsgrupp för bestånd och uppställning samt en referensgrupp från Kundservice, men då det snart framkom att dessa grupper överlappade kraftigt slogs de senare ihop till en större arbetsgrupp.

Några av gruppens deltagare har haft ansvaret för de administrativa inställningarna i Koha. Resterande har ansvarat för frågor som rör t.ex. låneregler och e-posttexter. Det senare uppgick mot slutet av projektet i Avdelningen för kundservice´ ordinarie möte, "Bryggan".

Systeminteraktion/Teknik och drift

Denna arbetsgrupp har haft ansvaret för att ha översikt över de olika system som interagerar med och omkring Koha som SUKAT, Bokmater via SIP2, Viola, Mina sidor och LIBRIS. Till detta hör även ansvaret för att installera och organisera drift- och systemmiljö för Koha.

Större utvecklingsinsatser har lyfts till Utvecklingsavdelningen. Utvecklarna har gjort nyutveckling, t.ex. tjänstelagret (Knut) för kommunikation mellan de olika systemen, men även anpassat redan existerande system inför releasen av Koha.

Projektplan

Projektplanen som upprättades delades in i olika övergripande faser.

Fas 1: Uppstart och förstudie (februari – maj 2015)

- Uppstart av arbetsgrupper
- Kontroll av katalogdata utifrån testmigrering beställd av extern part
- Utarbeta strategier för arbetet framåt
- Initiera ett samarbetsprojekt med LIBRIS om att utveckla Koha utifrån nationella behov

Fas 2: Utveckling och genomgång av arbetsflöden (juni 2015 – juni 2016)

- Städa katalogen
- Arbete i arbetsgrupperna
- Externa utvecklingsinsatser – beställning, utförande och testning
- Interna utvecklingsinsatser
- Test av teknik, exempelvis kvittoskrivare, RFID-plattor, utlåningsautomater etc.
- Översyn av arbetsflöden
- Översyn av regelverk
- Testa och utföra administrativa inställningar
- Testmigrering
- Utbildningsmiljö skapas
- Utbildning av personal

Fas 3: Implementering (27 juni - 4 juli 2016)

- Voyager stängs av
- Skarp migrering
- Interna utvecklingsinsatser
- Skarpt test av t.ex. kvittoskrivare, RFID-plattor, utlåningsautomater och återlämningsmaskinen
- Koha och Knut tas i drift och Mina sidor och LOPAC uppdateras

Fas 4: Efterarbete (juli – september 2016)

- Anpassningsarbete
- Buggrättning och internt utvecklingsarbete
- Workshopar för personal
- Dagliga avstämningsmöten

Internutbildning

Bortemot 80 personer har deltagit i utbildning i Koha under projektets gång, framförallt i slutet av projektet. Arbetsgruppen har ansvarat för att strukturera och leda det arbetet.

Internutbildningen delades in i två olika grupperingar; en för kundtjänst och en för katalogisatörer.

Referensgrupper

Det finns flera områden som har berörts av övergången till Koha, men som mestadels ligger utanför ramen för projektet. För att ta hänsyn även till dessa behov skapades istället referensgrupper, som har lämnat input till projektgruppen om respektive referensområde. Fler referensgrupper har skapats under projektets gång allt eftersom behov har uppstått. Exempel på referensgrupper är ekonomihantering (avgifter & fakturor), statistik och kundtjänst (låneregler och lånepolicy).

Infrastruktur och förutsättningar

Teknisk infrastruktur

Teknikmässigt är Koha byggt i programmeringsspråket Perl, vilket det finns kunskap om vid biblioteket. Det finns inbyggt stöd för Z39.50, SIP2, OAI-PMH etc. För indexering/sökning använder Koha Zebra som även det är open source. Eftersom vi själva driftar Koha har vi satt upp och organiserat systemmiljön på virtuella servrar samt en fungerande utvecklar miljö. Dessutom har vi sett till att det finns teknisk utrustning som behöver kunna fungera med Koha som utlåningsautomater, RFID-läsare, larmbågar, kvittoskrivare etc. I de fall det har behövts har vi haft kontakt med olika systemleverantörer.

Systemlandskap

Stockholms universitetsbibliotek har många olika system som måste kommunicera och uppdatera varandra så att användaren kan söka efter vårt material, få den information den behöver och sköta sina ärenden (avgiftsbetalningar, inköpsförslag och fjärrlån t.ex.) via vår webbplats. Systemlandskapet består av Koha, Viola, Knut, LOPAC, LIBRIS, återlämningsrobot, utlåningsmaskiner, self check och Mina sidor samt alla e-resurser.

Koha är ett internt back-end system som kommunicerar med hjälp av våra andra system med den externa användaren. Våra användare har i stort sett aldrig någon direkt kontakt med Koha, med ett undantag för att några biblioteksenheter (filialer) använder Self check för boklån. Användardatabasen SUKAT, självservice via Mina sidor, det

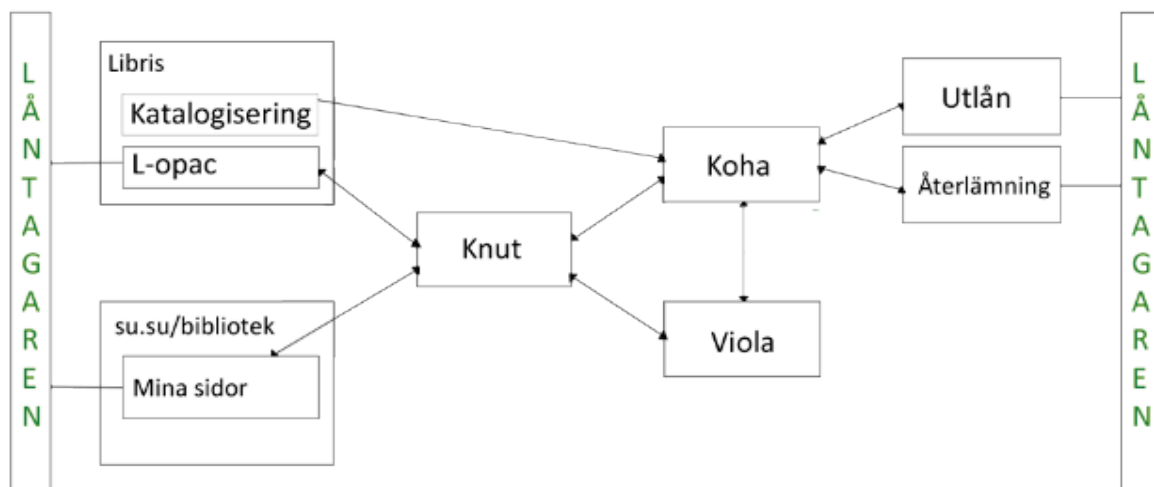

Bild 1: En förenklad skiss över bibliotekets systemlandskap för Kohas räkning

egenutvecklade systemet Viola för boklogistik och fjärrlån samt Knut som kommunikation däremellan är de viktigaste lokala systemen med direkt integration till cirkulationssystemet.

Det finns ett antal områden där Koha saknar den funktionalitet vi behöver, t.ex. beställningar, reservationer och avgifter. Därför beslutade biblioteket att utveckla ett eget system, sedermera döpt till Knut. Knut fungerar som ett tjänstelager och kommunicerar med det likaledes egenutvecklade Viola, med Koha, LOPAC och Mina sidor.

Inom Mina sidor ryms information om lånade böcker och avgiftsbetalningar på webben samt betalning av förkomna böcker med säker internetbetalning via DIBS.

Viola, bibliotekets system för boklogistik, som hanterar magasinshämtningar, hantering av saknade böcker, inköp och fjärrlån samt viss fakturering var nära integrerat med Voyager och har likt Mina sidor behövt utvecklingsarbete/kopplingar för att fungera i landskapet.

Utöver de lokala systemen så är LIBRIS en del av systemarkitekturen. Vi använder LIBRIS som lokal OPAC (=LOPAC) d.v.s. bibliotekets användare av webbplatsen söker i LOPAC med begränsning på Stockholms universitetsbibliotek. Katalogisering sker i LIBRIS. I LIBRIS lägger katalogisatören in en sigel på beståndsposten, sen importeras (manuellt eller automatiskt) posten till Koha där han/hon sedan lägger på exemplarposten. Framöver kommer vi sannolikt komplettera dagens importer med batch-importer och/eller OAI-PMH-lösning.

Projektets genomförande

Implementeringen av ett nytt bibliotekssystem vid ett större bibliotek, som självt ansvarar för drift och migrering, kräver noggrann planering och stora arbetsinsatser av bibliotekets personal. Det krävs den rent tekniska implementationen och nödvändiga utvecklingsinsatser, såväl externa som interna (migrering, driftsmiljö och administrativa inställningar), men också processgranskningar av arbetsflöden samt regler och policys (låneregler, reservationshantering etc.).

Projektgruppen (6 personer) och arbetsgrupperna (cirka 40 personer totalt) lade ner ett stort arbete inom sina respektive ansvarsområden samt referensgrupperna, men även styrgruppen har varit involverad. Från mars 2016 fick projektet en ny projektledare p. g. a. föräldradledighet. För att den nya ledaren skulle bli så insatt som möjligt gick de två projektledarna parallellt under cirka 2 månader.

När det började närma sig lansering fick personalen utbildning i Kohas personalgränssnitt för cirkulation och i hela katalogiseringsflödet från LIBRIS till Koha.

Cirka 50 medarbetare har deltagit i olika utbildningstillfällen. Totalt har cirka 80-90 (av drygt 100) medarbetare på Stockholms universitetsbibliotek deltagit i implementeringen av Koha som genomfördes under en lanseringsvecka i månadsskiftet juni/juli då biblioteket endast hade öppet som läsesal.

Efter lanseringen har representanter från Sektionen för kundservice och Sektionen för system och utveckling samt projektledaren haft dagliga möten för att fånga upp problem, buggar och prioriteringar. Projektgruppen och arbetsgrupperna för cirkulation och katalogisering samt utvecklarna har haft fortsatta veckomöten och andra sorters avstämningar. Dessutom har det vid behov kallats till många extrainsatta möten om olika specifika frågor.

Migrering & driftsmiljöer

Den första testmigreringen utfördes redan i förstudien, med hjälp av konsultföretaget

BibLibre. Den utfördes framförallt för att se hur Koha skulle fungera med de volymer som finns på ett större universitetsbibliotek, men även för att det var enklare att testa och förutse önskade resultat med data vi är bekanta med. Det handlar i vårt fall om över 1.2 miljoner bibliografiska poster och ungefär lika många exemplar. Utöver dessa överfördes även låntagardatabasen med cirka 300 000 poster, samt cirkulationsdata som utlån, reservationer etc. Under projektets första månader lades en hel del arbetstid på att undersöka vad som saknades eller blivit fel vid överföringen och att Koha prestandamässigt klarade av att hantera mängden poster.

Vi hade tänkt att påbörja egna testmigreringar vår/sommar 2015, men det blev tydligt att bibliotekets datakvalitet i vissa fall var problematisk och skulle försvåra migreringsarbetet, vilket medförde att fokus istället lades på att förbättra vår katalog under hösten 2015.

Under senhösten och in på vintern 2015 renodlade också produktions och testmiljöerna för Koha. Två virtuella miljöer togs i drift, en produktions- och en utvecklingsmiljö, där den senare var en klon av den första. Inför nästa testmigrering beslöt vi att försöka ta med så mycket data som möjligt för att se hur Koha hanterar datan. Ett exempel på detta är avgifter, som här fördes över kompletta fastän det var beslutat att gamla avgifter inte skulle föras över vid den skarpa migreringen.

I mitten på april genomförde vi själva en ny testmigrering till produktionsmiljön. Ytterligare en virtuell miljö skapades efter testmigreringen av produktionsmiljön för att användas i utbildningssyfte. Syftet var dubbelt dels att ge personalen så uppdaterad information som möjligt att testa med och dels att låta personalen arbeta med skarp data för att upptäcka felaktigheter samt även fall där Koha beter sig annorlunda än vad vi räknat med (eller är vana vid sedan tidigare, i det gamla systemet). Resultatet var en stor mängd förbättringsförslag. En del kunde åtgärdas till lanseringen, men mycket återstår.

Den skarpa migreringen skedde sista veckan i juni. Voyager stängdes ner vid midnatt den 27 juni och migreringen påbörjades. Koha gick live den 4 juli tillsammans med Knut och alla justeringar och förändringar i LOPAC, Viola och Mina sidor.

Administrativa inställningar och lokala anpassningar

Koha innehåller hundratals olika systeminställningar och regler. Att sätta upp dessa tar lång tid och kräver eftertanke. Vi har gjort en mängd ändringar i Kohas default-inställningar, framförallt vad gäller inställningar för lånehantering eftersom biblioteket valt att börja med automatiska omlån. Det har uppdagats att meddelandeinställningar i Koha styrs av personliga inställningar hos varje låntagare, så även här har vi genomfört förändringar. Det finns inget inbyggt automatiserat sätt att mängduppdatera låntagares inställningar (exempelvis om ändringar sker i lånepolicies), utan det behöver åtgärdas med ett tillhörande script (tillgänglig i kohaclone/misc/maintenance/borrowers-force-messaging-defaults).

Mängden inställningar i Koha medförde att de inställningar som använts i testmiljön (och i många fall utarbetats enligt "trial and error-principen") överfördes vid den skarpa migreringen. Att låta inställningarna följa med vid migrering vill vi verkligen rekommendera. Eftersom inställningarna är många har vi fört loggbok över alla ändringar som genomförts i Kohas administrativa inställningar: vad som ändrats, varför det ändrades, vad resultatet blir och gärna också hur det testats. Detta kommer vi att fortsätta med efter att projektet övergår i förvaltningen.

Det har även genomförts ett antal mindre förändringar i stilmallar (CSS), för att förbättra personalgränssnittets utseende för att stödja våra processer. Exempelvis har Renew och Check-in kolumnerna fått olika färg, eftersom de ligger precis bredvid varandra i Check-out-tabellen, vilket oroad personalen.

Katalog/datakvalitetsarbete

Det har genom åren arbetats med datakvaliteten i katalogen vid Stockholms universitetsbibliotek och det var vid projektets start tydligt att vissa förbättringsinsatser behövde göras. Vi ville försöka förbättra datakvaliteten i katalogen när vi nu skulle migrera bibliotekets data till ett nytt system.

Ett antal problem är kända sedan tidigare men de har inte varit möjliga att åtgärda, oftast på grund av begränsningar i Voyager. Arbetet med att förbättra vår datakvalitet visade sig vara mer omfattande än vad vi tidigare trott och mynnade under hösten 2015 ut i ett större arbete som utöver projektgruppen involverade ett antal av bibliotekets katalogisatörer. Flera workshopar hölls i början av hösten för att identifiera och utvärdera problemområdena och prioritera. Därefter genomfördes det praktiska rättningsarbetet, en kombination av maskinella rättningar och manuella korrigeringar.

I samband med höstens arbete blev det också tydligt att vi genom åren ofta har blandat ihop det tryckta beståndet på Frescatibiblioteket med fritt elektroniskt material, eftersom det senare inte kunnat tillgängliggöras i sigeln Hdig som är dedikerad för bibliotekets länkserver. Historiskt har det inte varit något problem att allt material samsats på sigel H, men i projektet blev det tydligt att vi behövde en annan lösning. Vi efterfrågade att helt separera det tryckta och elektroniska beståndet så att endast det tryckta materialet förs över till Koha. Därför skapades en ny sigel i LIBRIS (HdiE), dit det elektroniska materialet från sigel H maskinellt fördes över. Efter vissa initiala problem i samband med dataöverföringen fungerar den nya sigeln utmärkt.

Mycket av de fel vi identifierade i katalogen har åtgärdats under projektets gång, men det återstår en hel del arbete. Detta tillsammans med en önskan om att katalogen ska förbättras löpande snarare än vid enstaka rättningstillfällen, därför är det viktigt att arbetsgruppen för katalogisering och LOPAC-utvisning (se förvaltningsorganisationen, sidan 19) får fortsätta sin uppgift med förbättringsarbetet och att arbetstid avsätts för detta.

Det återstår ett stort arbete att uppdatera bibliotekets beståndsuppgifter i LIBRIS, eftersom dessa sedan många år inte är i synk med de lokala uppgifterna.

Nya arbetsrutiner har också utformats, både vad gäller beståndsregistreringen i LIBRIS men framförallt för exemplarhanteringen i Koha, vilket skiljer sig stort från Voyagers. Ny bibliografisk post registreras/katalogiseras i LIBRIS katalogiseringsklient. Beståndspost för SU-sigel tillförs och posten exporteras. I nästa steg laddas posten upp i Koha via funktionen "Stage MARC records för import" för att sedan importeras in i Koha-katalogen där exemplarpost skapas.

För att underlätta arbetet togs ett antal rutinbeskrivningar fram och särskild utbildning hölls för bibliotekets katalogisatorer i maj/juni 2016 (se mer under Utbildningsinsatser, sidan 16). Under hösten 2016 fortsätter arbetet med att förbättra såväl rutiner som arbetsflöden runt katalogisering.

Processgranskningar

Under projektet har stor vikt lagts på arbetsflöden och processer som hör till hanteringen av det tryckta materialet - det som direkt eller indirekt berör cirkulationssystemet. Många aspekter berördes direkt av projektgruppen eller aktuella arbetsgrupper, exempelvis översyn av låneregler och policys, katalogiseringsflödet (LIBRIS → lokalt system) samt beställningsflöden inför arbete med Knut. Men det fanns också det gedigna processarbetet som legat till grund för bibliotekets arbete med Viola kring magasinsbeställningar, fjärrlån och forskarleveranser att luta sig mot. Utöver detta genomfördes två större processkartläggningar under projekttiden: fakturering av förkomna böcker och reservationshantering.

Fakturering

En större översyn av fakturering av förkomna böcker gjordes under projekttiden och resulterade i att fakturor inte längre kommer skickas ut i samband med övergången till Koha,

utan att de istället hanteras som förseningsavgifter och därmed gå att betala direkt via webben.

Processgranskningen genomfördes i form av fem workshopar där flöden för olika scenarier ritades upp. I kartläggningen slogs vi av att det fanns mycket manuell hantering som utfördes av personalen och vi frågade oss hur vi skulle kunna förändra och göra det mer effektivt, mindre personberoende och med färre antal manuella steg. Resultatet blev att införa en avgift för förlorad bok, som betalas via webben istället för att en faktura skickas ut. Som ett sista steg kontrollerades med Kammarkollegiet att upplägget var juridiskt hållbart för en statlig myndighet, vilket de godtog.

Reservationshantering

Hur reservationer hanteras är en central del för ett cirkulationssystem och det finns ett antal systemparametrar rörande det i Koha. Det visade sig att dessa inte motsvarade de regler kring reservationer vi ställt upp i Voyager. Vi beslöt att göra en processkartläggning för att få klarhet i hur biblioteket vill att reservationer ska fungera, oavsett system.

Två workshopar genomfördes där olika alternativ för reservationshantering presenterades och diskuterades, exempelvis möjligheten för låntagare att själva välja upphämtningsställe och att kö-böcker skulle skickas mellan biblioteken (vilket inte sker idag). I slutändan kom vi fram till att biblioteket idag är tillfreds med den etablerade reservationshanteringen, men nu med ett tydligare fokus på varför. Praktiska orsaker, som att de flesta av bibliotekets enheter ligger på gångavstånd från varandra, såväl som ekonomiska, men framförallt tydlighet gentemot våra användare.

Processkartläggningen resulterade i en beställning av utveckling av reservationshantering i Koha, inom ramen för samarbetsprojektet med LIBRIS. Mer om det går att läsa på sidan 20.

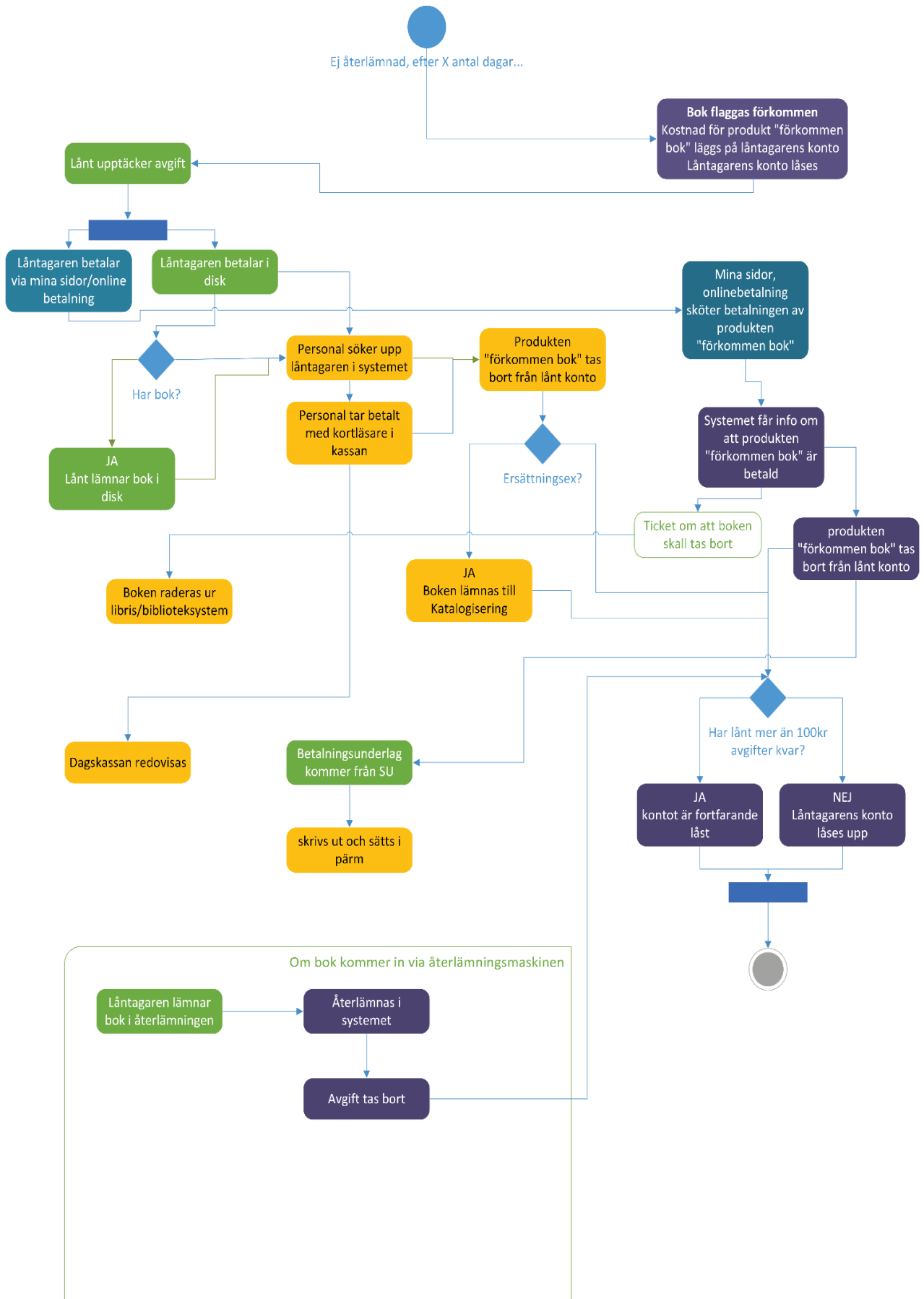

Bild 3: Samma arbetsflöde som i Bild 2, men efter översyn av UX.

Utvecklingsinsatser

Eftersom biblioteket har valt att endast använda Kohas cirkulationsmodul och p. g. a. en komplex systemstruktur så har viss intern och extern utveckling genomförts. Vi har internt utvecklat tjänstelagret Knut och gjort Anpassningar av Mina sidor, Viola och LOPAC. De externa utvecklingsinsatserna har huvudsakligen handlat om förseningsavgifter, OAI-PMH och reservationer.

Interna utvecklingsinsatser

Stockholms universitetsbibliotek hade tidigare en egenutvecklad OPAC (inklusive Mina sidor) som integrerats med den befintliga webbplatsen (su.se/biblioteket). OPAC:en anropade dels befintliga funktioner i Voyagers egen OPAC (Webvoyage) och dels egenutvecklade API:er i Voyager. OPAC:en är idag integrerad med LIBRIS (LOPAC).

I och med övergången till Koha har en del av funktionaliteten i den egenutvecklade OPAC:en fått byggas om. En del av den inbyggda affärslogiken i OPAC:en har flyttats över till tjänstelagret Knut. Knut kommunicerar med Koha via API:er, men tyvärr har det inte helt gått att använda befintliga API:er utan vi har även behövt utveckla egna. Under ett par veckors tid hyrdes dessutom en utvecklare in från BibLibre för att utveckla nya och/eller vidareutveckla befintliga API:er i Koha. En funktion som krävt extra utvecklingsarbete är magasinbeställnings-funktionen, eftersom det saknas rutiner för detta i Koha.

Ett ytterligare system på biblioteket är boklogistiksystemet Viola, som är ett egenutvecklat system för hantering av framförallt fjärrlån in/ut och hämtningar. Detta system hade tidigare ett antal kopplingar gentemot Voyager och en del var även egenutvecklade skräddarsydda API:er för Viola. Även dessa kopplingar och API:er har fått anpassas till Koha, dels som nya eller omskrivna API:er eller via anrop av befintliga API:er i Koha. Antingen

har anropen skett direkt från Viola till Koha eller via Knut.

Viola är skrivet i .NET MVC och SQL Server och LOPAC/Mina sidor använder Umbraco (CMS) som i sin tur använder ASP.NET och SQL Server.

Tjänstelagret Knut

Knut fungerar som ett kommunikationsnav mellan LOPAC, Viola, LIBRIS och Koha och hanterar regler för reservationer, magasinbeställningar och direktleveranser. Genom Knut skickas det ut mejl till låntagare om lån som återkallats på grund av kö m.m. Knut sköter också kommunikationen runt avgiftsbetalningar mellan Koha, Viola och Mina sidor.

Knut är skrivet i .NET MVC och SQL Server och använder sig huvudsakligen av Kohas inbyggda API:er för att kommunicera med Kohas MySQL-databas. I vissa fall har biblioteket varit tvunget att skräddarsy egna SQL-frågor mot Koha; i de fallen används CGI-script skrivna i Perl.

Lärdomar från den interna utvecklingen

Vi arbetar – sedan länge - agilt med utvecklingsprocessen på biblioteket. Det innebär att verksamheten först går igenom arbetsflödena och behoven tillsammans med UX ur ett användarperspektiv (för att avgöra vad

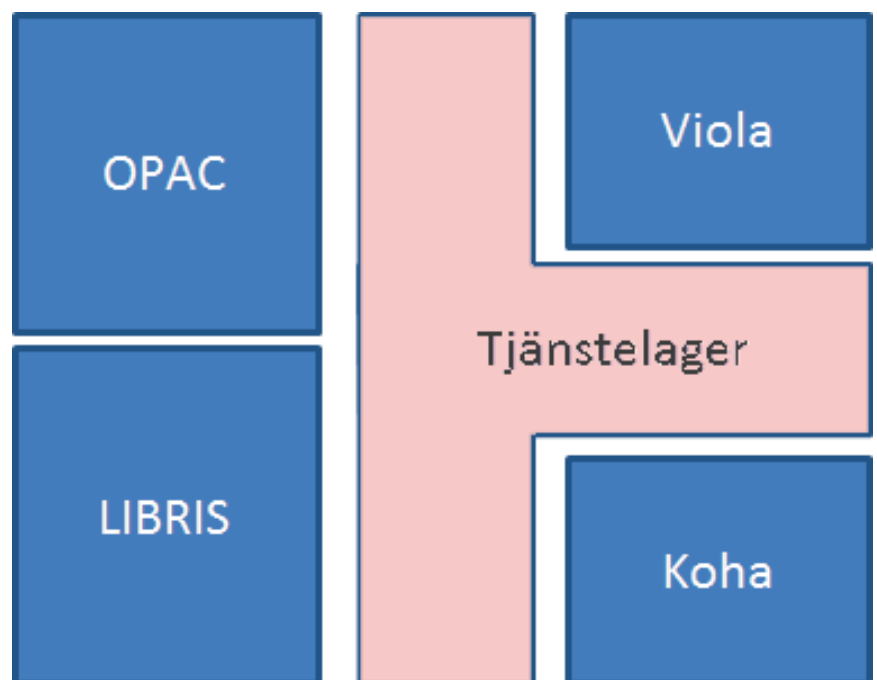

Bild 4: Tjänstelagret Knut

som ska utvecklas och hur), prototyper tas fram och programmering sker. Verksamhet och utveckling arbetar tätt tillsammans och allt hålls samman av samordnare/projektledare. Allt återkopplas och itereras! Precis innan vi satte igång med utvecklingsarbetet för Kohas räkning lanserade vi en ny version av Viola (Viola 2.0). Denna lansering gjorde att förberedelsearbetet inför den interna utveckling som behövdes inte kunde genomföras på bästa sätt. Vi hade helt enkelt inte den tiden! Det har fört med sig att det har blivit en del efterarbete, både vad gäller buggar och sådant som vi inte hann med, för att få alla delar och all kommunikation mellan systemen på plats.

Inledningsvis strävade vi efter att använda Kohas officiella master och därigenom enbart använda deras egna inbyggda API:er, men dessa har tyvärr visat sig vara långsamma i många fall och innehålla otillräckligt med information. Nya API:er är under utveckling i Kohas community som förhoppningsvis löser problemen. I väntan på att nya lösningar tar sig igenom Kohas quality assurance (QA) och införlivas i master (Kohas kodbas) avser vi att ersätta en del API-anrop med direktanrop till Kohas databas.

Externa utvecklingsinsatser

Utvecklingen av Koha går snabbt framåt. Inom Kohas community talar man om utveckling i form av buggar, men termen gäller för såväl buggar som ny funktionalitet. Som tidigare har berörts i den här rapporten identifierades ett antal problemområden under projektets gång (och i vissa fall redan i förstudien!) där Koha inte uppfyller den funktionalitet som biblioteket önskar. I vissa fall, som exempelvis rörande fakturering av förkomna böcker, gjorde vi valet att i främsta hand ändra våra arbetsrutiner. I de fall det har varit nödvändigt har också extern utveckling i Koha finansierats.

En lista över de buggar som utvecklats inom ramen för projektet finns i bilaga 2.

Förseningsavgifter

Sedan 2014 har Stockholms universitetsbibliotek erbjudit låntagare att betala sina förseningsavgifter via Mina sidor på bibliotekets webbplats. För detta används såväl ett API för

Voyager som säker betalning via DIBS. När Koha utvärderades som nytt cirkulationssystem visade det sig att motsvarande stöd i Voyager saknades i Koha. Detta är en mycket viktig tjänst och biblioteket vill fortsatt kunna erbjuda våra låntagare att betala förseningsavgifter på webben, särskilt som vi även vill att förlorade böcker betalas via samma webblösning, och för att möjliggöra detta beslutades att bekosta en utvecklingsinsats i Koha. Olika alternativ utvärderades, exempelvis en utbyggnad av Kohas hantering av SIP2-protokollet, men i slutändan togs beslutet att möjliggöra betalning av avgifter via det nyutvecklade REST API som skapats för Koha. Leverantören BibLibre genomförde utvecklingsinsatsen och levererade kod i november 2015. Till dags dato har dock detta inte införlivats i master eftersom diskussion om utförandet uppstod och nya uppdaterade versioner levererades i augusti samt oktober 2016.

OAI-PMH

Utvecklingsinsatsen för OAI-PMH utfördes inom ramen för samarbetet med LIBRIS. Att kunna överföra poster från LIBRIS till Koha på ett smidigt sätt identifierades tidigt som prioriterat. En OAI-PMH harvester i Koha var sedan tidigare under utveckling av företaget Prosentient Systems, varvid projektmedel lades för att de skulle kunna färdigställa det arbetet. En första version av OAI-PMH harvestern presenterades i september 2015, den möjliggjorde endast höstning av bibliografiska poster. Vidare arbete under vinter och vår 2016 var tänkt att möjliggöra såväl höstning av beståndsuppgifter som en avsevärd förbättring av funktionaliteten. Detta arbete har dock kantats av en rad problem, där matchning mot befintliga poster (för att undvika dubletter) varit det största bekymret. För mer information, se delprojektrapporten "Koha + LIBRIS. Öppen källkod (open source) – oberoende och större kontroll". En ny, förbättrad release, om än fortfarande utan beståndsuppgifter, släpptes i maj 2016.

Reservationer

Utöver integrationen med LIBRIS genomfördes även utveckling för att förbättra Kohas hantering

av reservationer genom att möjliggöra separerade reservationsköer som en del i samarbetsprojektet med LIBRIS. En kravspecifikation togs fram tillsammans med Universitetsbiblioteket vid Luleå tekniska universitet och Kultur i Halland – Regionbiblioteket, där även Göteborgs universitetsbibliotek lämnade värdefull input till arbetet. I kontakt med leverantören Kyle Hall utvecklades och förtydligades kravställningarna. Målsättningen var bred: att vara till nytta för såväl akademiska bibliotek som folkbibliotek.

Arbetet med reservationer i Koha delades upp i fyra steg, där vissa steg är beroende av att andra redan finns på plats för att kunna fungera. De fyra stegen är följande:

- Hindra reservationer från att läggas om det finns tillgängliga exemplar (default är annars i Koha att reservationer kan läggas om endast ett exemplar är utlånat)
- Begränsa reservationer per bibliotek (endast tillåta exemplar vars hembibliotek matchar reservationens hämtbibliotek att fylla reservationskön)
- Tillåta låntagare att ange vilken materialtyp de vill reservera (till exempel kurslitteratur vid akademiska bibliotek) och att endast dessa fyller reservationen
- Möjliggöra reservationer vid gruppering av bibliotek

Alla punkter utom den sista är till dags dato klara och har efter en hel del arbete och påtryckningar tagit sig igenom Kohas communitys kvalitetskontroll – de blev alla införlivade i release 16.05 av Koha.

Erfarenheter av externt utvecklingsarbete för Koha

Vid extern utveckling behövs, precis som vid en intern utvecklingsinsats, att grundligt arbeta igenom flöden och behov, att sammanställa prototyper och användarscenarier etc. i flera iterationer innan ett genomarbetat underlag levereras. Det behövs också personal för samordning (projektledare, produkt- eller processansvarig), test, utvärdering och

klartecken. Att beställa utveckling på bästa sätt är viktigt för alla projekt.

För att få den utveckling som man har beställt eller gjort till Koha så krävs det mycket arbete gentemot communityt för att den ska ta sig igenom quality assurance (QA) och införlivas i master – alltså bli en del av Kohas kodbas. Det kan krävas påstötningar för att inte de buggar vi är intresserade av ska försvinna i mängden av rättningar och nya funktioner som varje månad skapas för Koha. Vikten av ett upparbetat nätverk med personliga kontakter framstår tydligt, för att kunna påverka att systemet utvecklas i den riktning vi önskar.

Utbildningsinsatser

Cirka 80 medarbetare har fått utbildning i Koha under projektets gång. Arbetsgruppen för Internutbildning har haft ansvarat för att strukturera och leda det arbetet. Internutbildningen har delats in i två olika grupperingar: en för kundtjänstgöring och en för katalogisering.

Utbildningen för kundtjänstgöring har huvudsakligen behandlat de vanligaste frågorna samt informerat om nödvändigheten av att använda Firefox och nya rutinerna runt personlig inloggning.

På samma sätt har utbildningen för katalogisering fokuserat på de vanligaste fallen som KL (kurslitteratur) och Årssvit och delat ut rutinbeskrivningar för dessa. Dessutom finns det information i rutinbeskrivningarna för var man ska vända sig om man behöver katalogisera annat än KL och Årssvit.

Utbildningstillfällen

- Projektgruppen och blivande Koha-utbildare deltog i en första utbildningsinsats under hösten 2015
- Workshopar för kundtjänstgöring och katalogisering den 30 maj – 10 juni
- Koha-dag den 7 juli med workshopar för kundtjänstgöring, katalogisering och de nya faktureringsfunktionerna
- Ny utbildningsinsats 15 augusti- 1 vecka för kundtjänstgöring och katalogisering

Lansering

Redan tidigt i projektet bestämdes det att den bästa perioden att implementera ett nytt bibliotekssystem sannolikt var under sommar när det är så få användare som möjligt som behöver använda bibliotekets tjänster. Dessutom var vi tidigt klara över att det sannolikt behövde vara en hel lanseringsvecka. Dels för migrering av datat och dels så att de andra systemen som tjänstelagret Knut, Viola, Mina sidor och LOPAC skulle kunna uppdateras inför lanseringen. För att allt detta skulle fungera och kunna säkerställas så fick delar av personalen (projektgruppen, utvecklare, IT och kundservice) inte semester förrän lanseringen var gjord och vi haft en vecka för efterarbete. Allt i förhoppning om att lanseringen skulle flyta så smidigt som möjligt.

Under lanseringsveckan som hölls den 27 juni till den 4 juli 2016 gick det inte att söka i bibliotekets katalog, inte sköta låneärenden, få böcker hämtade från bibliotekets magasin eller få uppdaterad status på självservice-tjänsten Mina sidor. Däremot var biblioteket öppet som läsesal, bibliotekets databaser var sökbara och bibliotekets informationsdisk var bemannad.

Bibliotekets systemet Voyagers datakommunikation stängdes av vid midnatt den 27 juni och migreringsarbetet till Koha påbörjades. Under tiden som en skarp migrering genomfördes av bibliotekets systembibliotekarie lade bibliotekets programmerare en sista hand vid tjänstelagret Knut, Mina sidor och LOPAC i testmiljön för kommunikation mellan de olika systemen och anpassning inför bibliotekets nya systemlandskap.

Vi hade dagliga morgonmöten kl. 9-9:30 under hela lanseringsveckan med representanter från kundservice, programmerare, IT-tekniker, katalogisatörer och projektgruppen under ledning av projektledaren. På detta sätt kunde vi snabbt förmedla ny uppdatering som skett, funktioner som fungerade eller inte fungerade och ringa in den dagens problem samt i vilken ordning problemen skulle åtgärdas.

Den 4 juli gick vi live med Koha! Programmerarna uppdaterade live-miljön med sin nyutveckling och justering och alla systemen fungerade tillfredställande senare i den veckan. Även om det återstår planerade releaser, buggar och vidareutveckling innan alla system fungerar till fullo.

Koha i drift

Direkt efter lanseringen fortsatte arbetet med att justera, vidareutveckla och publicera de delar som p. g. a. den hårda tidsramen inte kom med. Verksamheten i samarbete med utvecklarna och projektgruppen har tillsammans arbetat fram prioriteringsordningen. Vi använde oss av olika "Att göra-listor" på bibliotekets intranät (SharePoint 2013) och av lappar (Post-It) samt av en elektronisk kanban (Portable Kanban).

När Koha var i drift den 4 juli fortsatte de dagliga mötena veckan ut med representanter från verksamheten (Sektionen för kundservice), Sektionen för system och utveckling samt projektgruppen. Dessutom genomförde personalen hela tiden tester av olika funktionaliteter i Koha. Den 7 juli hade vi en heldag för Koha med workshopar (öppen för all personal) och möten som sen avslutades med att vi firade lanseringen.

Efter den 15 augusti då de flesta var åter från semestern har representanter från Sektionen för kundservice och projektledaren samt Sektionen för system och utveckling haft dagliga avstämningsmöten fram till projektets slut. När projektet tog slut övergick vi till att ha möten två gånger i veckan, utan programmerare, men fortsatt med representanter för de olika sektionerna. Detta för att på bästa sätt kunna fånga upp problem och buggar samt göra prioriteringar och kommunicera information på bästa sätt externt och internt.

Vi har haft en del problem med kö och beställningar, mejlutskick av krav och påminnelser, visningen på Mina sidor samt med återlämningsroboten vid Frescatibiblioteket som inte uppnådde full kapacitet till deadline utan först en bit in på terminen.

Det återstår mycket att lära om hur Koha fungerar och kommunicerar mellan de olika systemkritiska systemen, mycket utveckling både internt (förbättra kommunikationen) och externt (pin-kod, konsekvenser av LIBRIS XL etc.) och rena buggar, men också sådant som vi inte har hunnit med t.ex. statistikuttag. Dels på grund av mycket tajt deadline och dels på grund av t.ex. förbättringsarbetet med katalogdatat som

behövs för att katalogen ska kunna användas på ett optimalt sätt av bibliotekets användare.

Det återstår att lösa en mer automatiserad arbetsgång för att överföra poster från LIBRIS till Koha, men det är även i förlängningen önskvärt att automatiskt kunna uppdatera LIBRIS beståndsuppgifter när förändringar sker lokalt i Koha.

I början av 2017 genomförs en genomlysning utifrån ett användarperspektiv och resultatet av denna kan medföra förändringar inför framtida användning av Koha.

Förvaltning och utveckling

Självklart får ett byte av bibliotekssystem stora konsekvenser för ett bibliotek eftersom ett nytt system för cirkulation och bestånd påverkar de flestas arbete.

För att framtiden ska kunna säkerställas för Koha som ett hanterbart och driftsäkert system måste dess förvaltnings- och utvecklingsprocess ses över. Projektrapporten innehåller förslag för hur en förvaltningsorganisation ska se ut.

Förvaltningsorganisationen

Det behövs en plan för hur förvaltning och utveckling ska prioriteras och vilka funktioner och grupperingar som behöver finnas för detta. Tidsåtgången behöver estimeras på ett ungefär för respektive funktion/grupp och det arbete som deltagarna i grupperna behöver lägga ner. Varje arbetsgrupp behöver ha utsedda sammankallande och arbetsgruppens ansvarsområde bör tydliggöras.

Precis som Viola-gruppen ansvarar för prioriteringar och får input från verksamheten bl.a. i form av representation, så föreslår projektledarna (och projektgruppen) att Koha-gruppen gör detsamma. Koha-gruppen består av representanter från Kundservice (cirkulation), från samlingar samt från katalogisering och LOPAC-visning. Representanter från Koha-gruppen sköter kommunikationen med utveckling och IT samt hur utvecklingsinsatser ska prioriteras.

Koha är open source och på det sättet gratis, men där slutar gratis. Ingenting sköter sig själv! Biblioteket behöver personal avsatt till att jobba

med intern och extern (beställning och tester) utveckling och personal för att arbeta fram vad som måste fungera, optimeras, justeras i de arbetsgrupper som kopplas till Koha-gruppen. För detta måste en ansenlig budget sättas för skötsel och utveckling (intern såväl som extern) av Koha och de system som Koha kommunicerar med, samt även för att säkerställa arbetet i Kohas community.

Koha-gruppen

Gruppen ansvarar och säkerställer att Koha är ett driftsäkert system som också ser framtida utvecklingsbehov. Här görs prioriteringar för Kohas alla funktioner och system, samt även behov av interna eller externa

utvecklingsinsatser. Beslut på förslag om förvaltning (underhåll) och/eller utveckling sköts

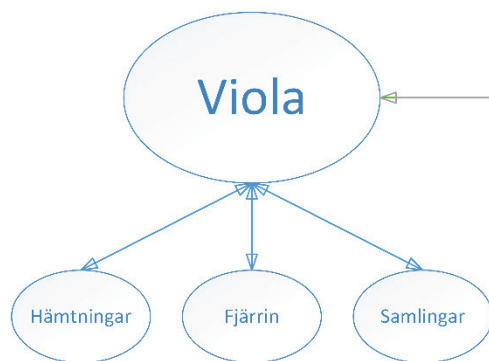

Bild 5: Förvaltningsorganisationen

av gruppen. Större interna eller externa insatser beslutas av ledningen.

Till gruppen knyts arbetsgrupperna för samlingar, cirkulation och katalogisering, som var för sig ansvarar för sina respektive områden och att informera inom sitt område, samt en systembibliotekarie och två UX-utvecklare och samordnare. De sistnämnda är också sammankallande.

Samlingsgruppen

Gruppen ansvarar för de arbeten med bibliotekets samlingar och som får återverkningar på Koha.

En av gruppens medlemmar är sammankallande och representant i Koha-gruppen. Gruppen består av deltagare från Sektionen för kundservice.

Cirkulation och Mina sidor

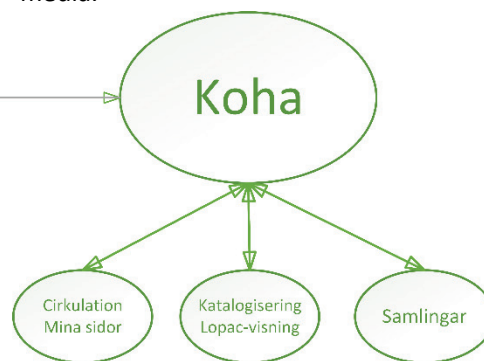
Gruppen ansvarar för de Administrativa inställningarna i Koha och för visningen av lån på Mina sidor (su.se/biblioteket).

En av gruppens medlemmar är sammankallande och två är representerade i Koha-gruppen. Gruppen består av deltagare från Sektionen för kundservice och Sektionen för media.

Katalogisering och LOPAC-visning

Gruppen ansvarar för genomgång av katalogen och granskning av dess metadata, med målsättning att förbättra datakvaliteten samt även en viss del av ansvaret för förbättringar av flöden till och från LIBRIS.

Samman kallande ingår även i Koha-gruppen. Gruppen består av deltagare från Sektionen för media.

Koha- och Viola-grupperna

Grupperna träffas vid behov och ansvarar gemensamt för att större underhåll och utvecklingsinsatser samordnas samt i viss mån resursplaneras och prioriteras.

Samman kallande är UX-utvecklare och samordnare (Sektionen för system och utveckling).

Samarbeten & utåtriktad verksamhet

Det som framförallt skiljer Koha från proprietära system är samverkan mellan bibliotek och leverantörer inom Kohas community. Att samarbeta kring Koha, både lokalt såväl som i det större internationella communityt framstod tidigt som ytterst viktigt. Ett samarbete om Koha behövs om systemet ska kunna vara en långsiktig lösning för biblioteket.

Under 2015 genomfördes därför ett antal kontaktskapande aktiviteter, exempelvis besökte vi BibLibres Hackfest i Marseille och reste till Oslo för att besöka Deichmanske bibliotek för att diskutera gemensamma frågor. Vi bjöd även in till ett antal informationsdagar om Koha (samt även Viola). Dessutom utarbetades ett antal samarbeten under projektiden.

Utvecklingsprojekt med LIBRIS

I början av 2015 kontaktade LIBRIS Stockholms universitetsbibliotek om ett samarbetsprojekt för att främja utveckling av Koha från ett nationellt perspektiv. I februari 2015 och under våren utarbetades formerna för samarbetet och utvecklingsmöjligheterna.

Arbetet i samarbetsprojektet har framförallt handlat om riktade utvecklingsinsatser för att förbättra Kohas funktionalitet utifrån de akademiska bibliotekens behov. Två större utvecklingsarbeten har utförts under projektiden: (1) höstning av poster från LIBRIS via OAI-PMH samt (2) vidareutveckling av funktionaliteten kring reservationsköer i Koha. Båda dessa arbeten har beställts via externa, internationella leverantörer: Prosentient Systems i Australien respektive Kyle Hall (som en s.k. independent contractor) i USA.

För mer information, se Externa utvecklingsinsatser på sidan 16 eller ta del av delprojektrapporten "Koha + LIBRIS. Öppen källkod (open source) – oberoende och större kontroll".

Svenska Koha-nätverket

För att förbättra möjligheterna till samarbete runt Koha i Sverige skapades tillsammans med

Viktor Sarge och Region Halland – Biblioteket en gemensam diskussionsplats på plattformen Slack, dit även andra intresserade bibliotek bjöds in. Tillsammans med Ola Andersson vid Luleå universitetsbibliotek drogs sedan planer upp för att skapa ett nätverk eller användargrupp runt systemet och i februari 2016 hölls det konstituerande mötet för det Svenska Koha-nätverket på Stockholms universitetsbibliotek. Ett antal områden såsom svensk översättning, dokumentation och utveckling utarbetades under dagen samt egna kanaler skapades sedan för dessa på Slack. En styrgrupp bestående av Ola Andersson från Luleå universitetsbibliotek, Jessica Andersson från Alingsås bibliotek, Andreas Hedström Mace från Stockholms universitetsbibliotek och Anders Jensen-Urstad från Världsbiblioteket tillsattes med uppgift att driva arbetet inom nätverket.

Under våren har nätverket vuxit ytterligare och en webbplats har skapats på koha.se. Arbetet fortsätter under hösten, och ett användarmöte hölls den 4 oktober vid Högskolan i Gävles bibliotek.

Övriga samarbeten

Den 7 oktober 2015 anordnades en gemensam dag för Koha och Viola, där vi berättade om vårt arbete med respektive system och efterfrågade intresse för samarbeten. Resultatet från dagen mynnade ut i att det bästa vore att samarbeta kring systemen var för sig och resulterade i vad som senare skulle komma att bli Svenska Koha-nätverket samt ett försök att bygga ett samarbetsprojekt runt Viola med ett antal andra bibliotek under 2016.

Konferenser, presentationer och resor Under projektiden har vikt lagts på att sprida information om Koha, vårt projekt och arbetet som bedrivs på SUB för andra intressenter inom bibliotekssfären. Vi har deltagit vid rundabordssamtal, hållit presentationer på konferenser, tagit emot såväl som utfört studiebesök, hållit i workshopar etc. Ett urval av våra aktiviteter presenteras i listform i bilaga 3.

Sammanfattning

Projektet startade efter att förstudier gjorts och att bibliotekets ledningsgrupp tagit ett inriktningsbeslut för Koha som bibliotekssystem för cirkulation och bestånd på Stockholms universitetsbibliotek. I februari 2015 påbörjades arbetet med implementeringen av Koha och den 4 juli 2016 var Koha det nya bibliotekssystemet.

För att användaren ska få rätt information vid sökningar, för tjänster som att beställa och köa samt för ärendehantering på Mina sidor, har biblioteket valt att ha lösningen med många olika system som kommunicerar och uppdaterar varandra. Sist in – just nu – i systemlandskapet är Koha (cirkulation och bestånd och endast för internt bruk) och Knut (kommunikationsnavet mellan LOPAC, Viola, LIBRIS och Koha och som hanterar regler för reservationer, magasinsbeställningar och direktleveranser). Sedan tidigare har vi också Viola (internt boklogistiksystem), LOPAC (LIBRIS som lokal OPAC), LIBRIS, återlämningsrobot, utlåningsmaskiner, Self check och Mina sidor (ärendehantering för externa användare) samt e-resurser. Dessutom har biblioteket förutsättningar att underhålla och utveckla alla systemen eftersom det finns programmerare, IT, UX, gränssnittsutvecklare, metadatakompetens, beställningskompetens och verksamhetskompetens på biblioteket. Systemmiljön finns på virtuella servrar och vi satte upp flera fungerande utvecklingsmiljöer både under implementeringen och efter. I de fall vi har behövt har vi haft kontakt med olika systemleverantörer för att teknisk utrustning ska fungera tillsammans med Koha som utlåningsautomaterna, RFID-läsare, larmbågar, kvittoskrivare etc.

Datakvaliteten inom bibliotekets katalog har förbättrats, men att rensa och organisera vårt katalogdata tog mer tid/kraft än vad vi hade trott. Ett stort arbete återstår eftersom vi inte hann med allt som behöver rättas till och förändras.

Vi har genomfört två testmigreringar av katalog- och låntagardata och en skarp migrering. Vi fick hjälp med en första testmigrering av BibLibre.

Därefter genomförde vi själva ytterligare en testmigrering innan vi gjorde den skarpa migreringen. Vi har gjort en hel del ändringar i de administrativa inställningarna bl.a. eftersom biblioteket i övergången till Koha valt att börja med automatiska omlån. Vi har fört loggbok över alla ändringar som genomförts i inställningar: vad som ändras, varför det ändras, vad resultatet blir och gärna också hur det testats.

Flera processer har krävt en genomgång för att anpassas så optimalt som möjligt till bibliotekets nya systemlandskap. En av dem var faktureringen som det i stort sett inte finns något stöd för i Koha. Referensgruppen Ekonomihantering gjorde tillsammans med arbetsgruppen för Användbarhet en processkartläggning för förkommen bok. Vi upptäckte att mycket tid gick åt för manuell hantering av olika moment i denna process. Därför beslöt vi att fakturering av förkommen bok istället blir en avgift som betalas via Mina sidor på bibliotekets webbplats. Genom att göra denna genomlysning av processen fakturering lyckades vi effektivisera arbetsuppgiften med cirka 50 %.

En viktig inriktning på projektet har varit att inte göra speciallösningar för att slippa problem vid de årliga uppdateringarna av Koha. Vi skulle, så långt det har varit möjligt, endast använda det som supportas av community. Tyvärr har vi behövt göra fler speciallösningar än önskat. Huvudsakligen för beställnings- och reservationsflödet samt för olika mejlutskick för krav och kö. Mycket av arbetet har lagts på samarbete och utåtriktad verksamhet inom Kohas community.

Den interna utvecklingen har framförallt gjorts för tjänstelagret Knut. Genom Knut skickas det ut mejl till låntagare om lån som återkallats på grund av bl.a. kö. Knut sköter också kommunikationen runt avgiftsbetalningar mellan Koha, Viola och Mina sidor.

Biblioteket har även beställt extern utveckling för hantering av avgifter via Kohas REST API, som leverantören BibLibre genomförde. Tillsammans med LIBRIS har vi deltagit i ett samarbetsprojekt för att förbättra Kohas

hantering av reservationer genom att möjliggöra separerade reservationsköer.

Implementeringen av Koha skedde inom given tidsram, men det innebar också att vi inte hann med allt som behövde göras för att en övergång från Voyager till Koha skulle kunna ske sömlöst och helst inte påverka bibliotekets användare alls. Vi har haft en del problem med kö, listning på mina sidor, mejlutskick, återlämningsroboten vid Frescatibiblioteket inte uppnådde full kapacitet till deadline utan först en bit in i terminen. Kopplingarna mellan andra systemkritiska system (exempelvis LIBRIS, Viola, SUKAT) fanns inte helt på plats och fungerade inte helt tillfredsställande vid lanseringen, men börjar efter cirka tre månader att fungera som de ska.

Under 1-2 veckors tid i månadsskiftet maj-juni deltog personalen (cirka 50) i utbildningar för katalogisering och kundtjänstgöring i form av workshoppar. Ytterligare tillfällen erbjöds under Koha-dagen den 7 juli.

Under lanseringsveckan då den skarpa migreringen skedde och utvecklingsarbete pågick för Knut, Viola, LOPAC och Mina sidor var biblioteket öppet endast som läsesal. Vi gick live med Koha den 4 juli.

Direkt efter lanseringen fortsatte arbetet med att justera, vidareutveckla och publicera delar som p. g. a. den hårda prioriteringen inte hade hunnits med. Representanter för verksamheten samt projektgruppen och utvecklarna har tillsammans arbetat med att ta fram prioriteringsordningen. Vi har haft dagliga möten (från 16 augusti t.o.m. 30 september 2016), därefter två gånger i veckan tills vidare.

Avslutning

Koha ansågs som ett bra val som bibliotekssystem för Stockholms universitetsbibliotek och projektets mål var att Koha skulle vara implementerat som cirkulationssystem vid Stockholms universitetsbibliotek. Det målet är uppfyllt, men blev det som förväntat? Är det ett bättre arbetsredskap? Fick vi ökad kontroll över ett verksamhetskritiskt system och egna utvecklings- och anpassningsmöjligheter? Har vi blivit leverantörsberoende och allt till en lägre kostnad?

Det är egentligen för tidigt att utvärdera huruvida vi har fått en utökad kontroll över detta verksamhetskritiska system, men om man jämför med Voyager så har vi med Koha fått många fler möjligheter att göra egna anpassningar och utvecklingsinsatser. I och med att vi bara använder cirkulation och bestånd i Koha, så skapar det kompletterande systemlandskapet också större möjligheter till anpassning och egenutveckling. Vi anser att det nya systemlandskapet skapar bättre förutsättningar för att få rätt information på rätt plats för slutanvändaren. När vi t.ex. såg över faktureringsflödet internt och förbättrade det, så skapade slutresultatet av den översynen förbättrade externa tjänster/flöden eftersom de, i det här fallet, kan skötas via ärendehantering på Mina sidor istället för som tidigare enligt traditionell fakturahantering. Den ökade kontrollen för biblioteket att själv bestämma när något ska utvecklas och förändras gör det också lättare att anpassa systemen inför framtida behov hos våra användare.

Koha har blivit ett bättre arbetsredskap än Voyager därför att det är lättare och enklare att använda och mer självklart. Redan under utbildningsperioden ansågs det vara ett system som var relativt intuitivt för både kundtjänstpersonal och katalogisatörer. Sedan finns det självklart delar som har fungerat mindre bra, framför allt direkt efter lanseringen, som kö, reservationer och kommunikationen mellan de olika systemen i systemlandskapet, men det finns också delar som saknas och kan förbättras och utvecklas framöver. I början av

2017 kommer en översyn att genomföras av användningen av systemet och utifrån det resultatet så kommer eventuella förändringar att genomföras.

I och med bytet av bibliotekssystem har vi också haft möjlighet att se över datakvaliteten i bibliotekets katalog. Om exemplarinformationen är mer begriplig så kan användare lättare hitta det de letar efter och personal kan lättare och snabbare hämta önskad beställning från magasinet. Alltså tjänar alla på en bättre datakvalitet. Arbetet är bl.a. därför viktigt men tidskrävande och det behövs tid avsatt för många fler arbetsinsatser framöver. Vi rekommenderar att man avsätter tid och budget för detta.

Ett nytt system löser inte förvaltning och utveckling av sig självt. Därför har vi byggt upp en liknande förvaltningsorganisationsstruktur för Koha som finns för Viola. Detta innebär en Koha-grupp med representanter från verksamhetens tre arbetsgrupper, systembibliotekarie samt UX-utvecklare och samordnare. Samordning både i Koha-gruppen och för eventuellt utveckling och drift. På detta sätt tror vi – vet vi – att verksamhet, utveckling och IT kan jobba tillsammans med att både underhålla och utveckla Koha och de angränsande systemen Knut, Viola, LOPAC och Mina sidor. För att dessa system ska kunna underhållas och utvecklas internt såväl som externt behövs det avsättas arbetstid och en ansenlig budget!

Eftersom Koha är open source så har biblioteket blivit leverantörsberoende och uppnått större flexibilitet än tidigare med det nya systemlandskapet med Knut som kommunikationsnav. Allt till en lägre kostnad, även om man inte ska glömma kostnad för arbetstid och utvecklingsinsatser samt arbetet gentemot communityt.

Projektet anses i stora drag ha fungerat. Det har tagit lång tid att genomföra, men det är dels p. g. a. av att vi lagt stort fokus på att arbeta med att förbättra och förtydliga våra arbetsflöden och datakvaliteten och dels att vi har en komplex systemarkitektur för tryckt material med ett flertal system som ska fungera tillsammans med Koha. Att så långt in ett projekt byta

projektledare brukar inte vara att rekommendera, men projektgruppen har vid utvärdering kommit fram till att det har fungerat bra. Det har varit ett mycket roligt projekt att jobba med, det har varit lärorikt och utvecklande och alla som har deltagit har gjort ett fantastiskt bra jobb. Projektledarna bugar och bockar!

En viktig lärdom är att det krävs en stor personalstyrka för att genomföra ett systembyte av den här digniteten, ett system som många är väldigt beroende av som dagligt arbetsverktyg. Vi har inte bytt bibliotekssystem på över 20 år och jag tror att det - trots diverse problem och delar som vi inte hann få med till driftsättningen - är nära sanningen om vi säger att implementeringen av Koha som nytt bibliotekssystem på det stora hela har varit mycket lyckad.

Bilagor

Projektorganisation

Bilaga 1

Uppdragsgivare	Wilhelm Widmark
Projektägare	Eva Dahlbäck
Projektledare	Andreas Hedström Mace (2015-02 till 2016-02-29), Katarina Ingemarsson (2016-03-01 till 2016-09-30)
Projektgrupp	Leif Andersson Inga Nyman Ambrosiani Gunilla Rydbeck Tomas Johansson Lena Hagberg (2016-) Katarina Ingemarsson (2016-)
Styrgrupp	Eva Dahlbäck, Henrik Miettinen och Anders Söderbäck

Användbarhet (Usability)

Andreas Hedström Mace, Katarina Ingemarsson (Sammankallande)	Sektionen för media, Sektionen för system och utveckling
Martin Lindörn	Sektionen för system och utveckling
Katarina Ingemarsson	Sektionen för system och utveckling

Katalog (metadata och datakvalitet)

Tomas Johansson (sammankallande)	Sektionen för media
Leif Andersson	Sektionen för system och utveckling
Maria Ahlbäck	Sektionen för media
Lena Hagberg	Sektionen för media
Per Åberg	Sektionen för system och utveckling
Tomas Kertesz	Sektionen för media
Bengt Åkermalm	Sektionen för media
Roger Jönsson	Sektionen för media

Kundservice (bestånd och uppställning)

Inga Nyman Ambrosiani (Sammankallande)	Sektionen för media
Gunilla Rydbeck	Sektionen för kundservice

Elisabet Alm	Sektionen för kundservice
Lena Floser (-2015)	Sektionen för kundservice
Humlan Majuri	Sektionen för kundservice
Elin Palm	Sektionen för media

Systeminteraktion/Teknik och drift

Andreas Hedström Mace/Katarina Ingemarsson (Sammankallande)	Sektionen för media, Sektionen för system och utveckling
Leif Andersson	Sektionen för system och utveckling
Theodor Tolstoy (-2015)	Sektionen för system och utveckling
Roger Cederfjord	Sektionen för system och utveckling
Per Åberg	Sektionen för system och utveckling
Leif Andersson	Sektionen för system och utveckling
Henrik Miettinen	Sektionen för system och utveckling
Dragan Lekic	Sektionen för system och utveckling
Alexander Vyridakis	Sektionen för system och utveckling

Internutbildning

Andreas Hedström Mace/Katarina Ingemarsson (Sammankallande)	Sektionen för media, Sektionen för system och utveckling
Lina Lindstein	Sektionen för kundservice
Elisabet Alm	Sektionen för kundservice
Anne Järvinen	Sektionen för kvalitet
Emma Palmqvist Wojda (-2015)	Sektionen för kvalitet
Carolina Engfelt (2016-)	Sektionen för kundservice
Lena Hagberg	Sektionen för media
Tomas Johansson	Sektionen för media
Roger Jönsson	Sektionen för media

Holds

15532 Pushed to Master

15533 Pushed to Master

15534 Pushed to Master

REST API

15165 In Discussion

ILS-DI

16246 Needs Signoff

OAI-PMH

10662 Needs Signoff

Matchningsregler/normalisering

12586 Signed-off

15541 Failed QA

15555 Pushed to Master (url normalisation)

Aktivitet eller arrangemang

- Presentation på Koha användardag i regi av Region Halland – Biblioteket Tylösand, 2015
- Rundabordssamtal om Koha Kungliga biblioteket (KB), Stockholm mars 2015
- Koha hackfest i Marseille BibLibre, Marseille mars 2015
- Informationsutbyte med Deichmanske bibliotek Deichmanske, Oslo april 2015
- Presentation på GSLG:s årsmöte Linnéuniversitetet (LNU), Växjö juni 2015
- Presentation på ELAG (internationell konferens) Kungliga biblioteket (KB), Stockholm juni 2015
- DEFF masterclass om Koha och Quali OLE, workshop tillsammans med Katrin Fischer (BSZ) Danmarks tekniske universitet (DTU), Köpenhamn augusti 2015
- Presentationer på Bibliotekchefssdagarna Kungliga biblioteket (KB), Stockholm november 2015 & 2016
- Studiebesök hos Luleå universitetsbibliotek Luleå tekniska universitet (LTU), Luleå mars 2016
- Presentation på Svenska Koha-nätverkets användarmöte i Gävle Högskolan i Gävles bibliotek, oktober 2016
- Presentationen "Hur har det gått med SUBs övergång till Koha?" vid SFIS mellansveriges Teknikdag 2016 Arbetets museum, Norrköping oktober 2016

Aktivitet, arrangemang eller studiebesök på Stockholms universitetsbibliotek

- Studiebesök från universitetsbiblioteket i Jväsckylä, april 2015
- Studiebesök från och systemdiskussion med Uppsala stadsbibliotek, juni 2015
- Studiebesök från och systemdiskussion med Malmö högskola, augusti 2015
- Koha+Viola samarbetsdag, oktober 2015
- Konstituerande möte för Svenska Koha-nätverket, februari 2016
- Studiebesök från och systemdiskussion med Umeå universitet, februari 2016
- Studiebesök från SFIS, april 2016

